

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2019

YEARBOOK

2019

ГОДИНА 10
БРОЈ 13

VOLUME X
NO 13

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2019
YEARBOOK
2019

ГОДИНА 10
БР. 13

VOLUME X
NO 13

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

вонр. проф. Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
вонр. проф. Драгана Кузмановска
проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска
проф. д-р Светлана Јакимовска
доц. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Цанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Бекановиќ – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија
проф. д-р Светлана Јакимовска, доц. д-р Марија Кукубајска, проф. д-р Луси
Караниколова-Чочоровска, доц. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, доц. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева, виш
лектор м-р Снежана Кирова, лектор м-р Наталија Поп-Зариева, лектор м-р Надица
Негривска, лектор м-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска
(македонски јазик)

лектор м-р Биљана Петковска, лектор м-р Крсте Илиев, лектор м-р Драган Донов
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип Р. Македонија

**YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

For the publisher:

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Violeta Dimova, PhD

Ass. Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD — University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD— University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD— University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD— University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD— University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD — University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer— University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kkona, PhD— Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD— University Josip Juraj Strosmaer, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD— University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD— University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD— Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD— Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD— University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA— University of Luxembourg, Luxembourg

Prof. Zuzana Barakova, PhD— University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD— University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Ass. Prof. Marija Kukubajska, PhD, Prof. Lusi

Karanikolova-Cocorovska, PhD, Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut

Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD, Ass. Prof. Darinka Marolova, PhD,

Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD, lecturer Snezana Kirova, MA, lecturer Natalija Pop-Zarieva,

MA, lecturer Nadica Negrievska, MA, lecturer Marija Krsteva, MA

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Ass. Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Petkovska, lecturer Krste Iliev, lecturer Dragan Donev

(English language)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201 2000 Stip, Republic of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

- Даринка Маролова**
НАЧИНИ НА МАНИФЕСТИРАЊЕ НА СИНТАКСИЧКАТА
ПОВЕЌЕЗНАЧНОСТ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК
Darinka Marolova
MANIFESTATIONS OF THE SYNTACTIC AMBIGUITY
IN GERMAN LANGUAGE 9
- Марија Соколова**
ОСНОВНИ НИВОА ВО АСОЦИЈАТИВНАТА ГРАМАТИКА
Marija Sokolova
BASIC LEVELS IN ASSOCIATED GRAMMAR 19
- Драган Донеv, Крсте Илиев, Наталија ПопЗариева,**
Марија Крстева, Кристина Костова
КУЛТУРОЛОШКИ ИМПЛИКАЦИИ ВО
МЕЃУНАРОДНАТА ДЕЛОВНА КОМУНИКАЦИЈА НА АНГЛИСКИ
Dragan Donev, Krste Iliev, Natalija PopZarjeva, Marija Krsteva, Kristina Kostova
CULTURAL IMPLICATIONS IN INTERNATIONAL
BUSINESS COMMUNICATION 27
- Билјана Ивановска, Марија Кусевска, Нина Даскаловска**
МЕЃУКУЛТУРНИТЕ ПРАГМАТИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА И
ПРАГМАТИКАТА НА МЕЃУЈАЗИКОТ – НИВНО ПОВРЗУВАЊЕ СО ПРАКТИКАТА
Biljana Ivanovska, Marija Kusevska, Nina Daskalovska
CROSS-CULTURAL AND INTERLANGUAGE PRAGMATICS
RESEARCH AND ITS PRACTICAL IMPLICATIONS 33
- Марија Леонтиќ, Деспина Минова**
СТРАТЕГИИ ЗА ОДБИВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА
ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“
Marija Leontik, Despina Minova
REFUSAL STRATEGIES OF STUDENTS OF TURKISH LANGUAGE
AND LITERATURE AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY 39

Книжевност

- Кристина Костова, Наталија Поп Зариева, Драган Донеv,**
Крсте Илиев, Марија Крстева
АНДРОЦЕНТРИЧНИОТ ГЛАС ВО ДРАМАТА НА ЏОН ОЗБОРН
ОБСРНИ СЕ ВО ГНЕВ
Kristina Kostova, Natalija PopZarjeva, Dragan Donev,
Krste Iliev, Marija Krsteva
THE ANDROCENTRIC VOICE OF JOHN OSBORNE'S
PLAY LOOK BACK IN ANGER 53

Наташа Сараfoва

САТИРИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И ДУАЛИЗМОТ ВО РАСКАЗОТ
„СФИНГАТА БЕЗ ТАЈНА“ ОД ОСКАР ВАЈЛД

Natasa Sarafova

THE SATIRICAL ELEMENTS AND THE DUALISM IN THE
SHORT STORY “THE SPHINX WITHOUT A SECRET“ BY OSCAR WILDE 59

----- *Преведување*

Даринка Маролова, Марина Христовска

СТРУЧНО ПРЕВДУВАЊЕ И ОСНОВНИ ПРИЗНАЦИ НА СТРУЧНИОТ ЈАЗИК

Darinka Marolova, Marina Hristovska

SPECIALIZED TRANSLATION AND BASIC MARKS OF THE
SPECIALIZED LANGUAGE 71

----- *Методика*

Јована Караникиќ, Ева Ѓорѓиевска

КОМПЕТЕНЦИИ И МЕТОДИ ПРИ ЕВАЛУАЦИЈА И ОЦЕНУВАЊЕ
ВО НАСТАВАТА ПО ИТАЛИЈАНСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
НА СТРАНСКИ СТУДЕНТИ

Jovana Karanikikj, Eva Gjorgjievaska

COMPETENCES AND METHODS OF EVALUATION IN ITALIAN
LANGUAGE AND LITERATURE COURSES FOR FOREIGN STUDENTS 81

Марија Леонтиќ, Махмут Челик, Барије Ибраимова, Даниела Василева,

Ибраим Мамудов, Нела Попова, Нецла Ибраимова

ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТИЛНИЦАТА ЗА ТВОРЕЊЕ АФОРИЗМИ ЗА
ЖЕНАТА НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“

Marija Leontik, Mahmut Celik, Barije Ibraimova, Daniela Vasileva,

Ibraim Mamudov, Nela Popova, Nedzla Ibraimova

EVALUATION OF THE WORKSHOP “CREATING APHORISMS ABOUT
WOMEN” AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY 97

ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТИЛНИЦАТА ЗА ТВОРЕЊЕ АФОРИЗМИ ЗА ЖЕНАТА НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“

Со почит на Виолета Димова
и на учесниците во работилницата¹

Марија Леонтиќ, Махмут Челик,

Барије Ибраимова, Даниела Василева, Ибраим Мамудов, Нела Попова,
Нецла Ибраимова²

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Македонија
marija.leontik@ugd.edu.mk, mahmut.celik@ugd.edu.mk

Апстракт: Во рамките на проектот „Евалуација на наставата по јазик и книжевност во високото образование“ се организира уметничко-културна програма по повод 8 Март и работилница за творење афоризми за жената. Во културно-уметничкиот дел се читаше поезија за жената на турски и на македонски јазик, се прочитаа убави мисли за жената и се испеаја песни за жената кои требаа да инспирираат за пишување афоризми за жената. Во културно-уметничката програма беа вклучени студентите од Турција и студентите на Групата за турски јазик и книжевност кои студираат на УГД и наставниците на Филолошкиот факултет при УГД. Во работилницата за пишување афоризми за жената се вклучија учесниците, наставниците и гостите на уметничко-културната програма. На крај, студентите од Групата за турски јазик и книжевност направија анонимна евалуација на работилницата за творење афоризми.

Клучни зборови: работилница, творење афоризми, евалуација.

¹ Виолета Димова при пријавувањето на проектот ги вклучи и наставниците по турски јазик и книжевност од Групата за турски јазик и книжевност. Марија Леонтиќ како единствен наставник по турски јазик во редовен работен однос на Групата за турски јазик и книжевност знае дека нема поволни услови за самостојно пријавување проекти, бидејќи од една страна истражувањето бара повеќе наставници во редовен работен однос, а од друга страна еден од условите за реализирање проект е објавување напис во списанија со импакт фактор кои за туркологите сè уште се далечни. За да не заостане развојот на туркологијата зад развојот на другите катедри, Марија Леонтиќ реши да се вклучува во проектите на другите катедри на Филолошкиот факултет при УГД. Марија Леонтиќ срдечно им се заблагодарува на Виолета Димова која го вклучи турскиот јазик во проектот, на учесниците во работилницата кои со голема заинтересираност креираа афоризми за жената и на студентите од Групата за турски јазик и книжевност кои се вклучија и беа искрени во евалуацијата.

² Во написот сите глави, освен глава 3, ги напиша Марија Леонтиќ. Глава 3 ја напиша Махмут Челик. Афоризмите ги преведоа Барије Ибраимова, Даниела Василева, Ибрахим Мамудов, Нела Попова и Нецла Ибраимова чии имиња се наведени по азбучен редослед. Апстрактот на англиски го преведе виш лектор Снежана Кирова.

EVALUATION OF THE WORKSHOP “CREATING APHORISMS ABOUT WOMEN” AT THE “GOCE DELCEV” UNIVERSITY

Marija Leontik, Ph. D.; Mahmut Celik, Ph. D.,

Barije Ibraimova, Daniela Vasileva, Ibraim Mamudov, Nela Popova, Necla Ibraimova

Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

Abstract: Within the framework of the project "Evaluation of Language and Literature Teaching in Higher Education", an artistic and cultural program on the occasion of the 8th of March and a workshop for the creation of aphorisms about women were organized. In the cultural and artistic part, poetry was read about women in Turkish and in Macedonian, beautiful thoughts about women were read and songs were sung, with the aim to inspire writing aphorisms about women. The cultural-artistic program included students from Turkey and students of Turkish Language and Literature studying at UGD, as well as teachers at the Faculty of Philology at UGD. The workshop for writing aphorisms about women involved participants, teachers and guests of the program. Finally, the students of the Turkish Language and Literature Group translated the aphorisms and made an anonymous evaluation of the workshop for creating aphorisms.

Key words: workshop, creating aphorisms, evaluation.

Вовед

Предмет на истражување на проектот „Евалуација на наставата по јазик и книжевност во високото образование“ кој се реализира на Универзитет „Гоце Делчев“, се можностите за евалуација во високото образование и истражување на различни видови евалуациски постапки, со цел да се утврди остварливоста на целите и задачите на учењето преку настава, работилница, културно-уметнички активности кои квалитативно, квантитативно и креативно влијаат во развојот на студентите на Катедрата за македонски јазик и книжевност, Катедрата за англиски јазик и книжевност, Катедрата за германски јазик и книжевност, Катедрата за италијански јазик и книжевност и на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“. Раководител на проектот и главен истражувач е проф. д-р Виолета Димова, а истражувачи за турски јазик и книжевност на Групата за турски јазик и книжевност се проф. д-р Марија Леонтиќ и проф. д-р Махмут Челик.

Работилница за творење афоризми за жената

Групата за турски јазик и книжевност одлучи својот дел од Проектот да го реализира во следните фази: 1. Организирање работилница за творење афоризми за жената во рамките на културно-уметничка програма по повод 8 Март – Денот на жената која ќе ги инспирира учесниците и гостите за пишување афоризми за жената; 2. Пишување афоризми за жената на турски и на македонски јазик според желбата на учесниците и на гостите на културно-уметничката програма; 3. Преведување на афоризмите од страна на преведувачката насока; 4. Евалуација на културно-уметничката програма и на работилницата за пишување афоризми за жената по повод 8 Март – Денот на жената.

Групата за турски јазик и книжевност одлучи во културно-уметничкиот дел и во работилницата да бидат вклучени македонски и турски институции и студенти од Македонија и од Турција кои студираат на Универзитет „Гоце Делчев“ (УГД). Културно-уметничкиот дел, Групата за турски јазик и книжевност го реализира во соработка со наставниците и студентите од Филолошкиот факултет, наставниците и студентите од Институтот за јазици при Филолошкиот факултет и кадарот од Институтот „Јунус Емре“.

Културно-уметничката програма ја отвори Деканот на Филолошкиот факултет при УГД, Драгана Кузмановска, а со пригоден поздравен говор се обратија Директорот на Институтот за јазици на Филолошкиот факултет при УГД, Снежана Кирова, и Директорот на Институтот „Јунус Емре“ – Скопје, Серхат Кула, а ја затвори раководителот на Групата за турски јазик и книжевност, Махмут Челик. Сите овие раководни лица зборуваа за жената и за нејзината улога и положба во општеството од различен аспект. По отворањето на културно-уметничката програма и пригодните говори и обраќања, Марија Леонтиќ од Групата за турски јазик и книжевност заедно со Раба Рушид од Турското катче на Институтот „Јунус Емре“ на Филолошкиот факултет при УГД, направија вовед во програмата со кратка историја на прославувањето на 8 Март како Ден на жената во светот, во Турција и во Македонија. По ова, студентите од прва, втора, трета и четврта година од Групата за турски јазик и книжевност и студентите од Турција при УГД презентираа турски и македонски автори кои имаат напишано прекрасна поезија за жената. Студентите од Групата за турски јазик и книжевност Сандра Илиева, Ерен Абдураманов, Монтеза Христова, Асиба К’нали, Тања Илиевска, Ален Зекировски, Михаела Стоилова, Серкан Ајрушев, Амела Амедова, Али Алиев, Џенгис Јакупов, Енис Амети, Оздан Алиов, Барије Ибраимова, Јашар Адемов, Неџла Ибраимова и Ибраим Мамудов ги рецитираа песните „Сказна“ и „Непозната“ од Џахит Кулеби, „Твоето име“ од Сабр’ Кушконмаз на турски и на македонски јазик, а „Таа што е жена“ од Џан Јузел на турски јазик. Студентите од Турција, Зехра Фени, Ерол Ејубоглу, Семих Куртулуш, Тугче Сипер и Емирхан Бурак Кирца, под раководство на нивниот наставник по македонски јазик, Станка Арсовска, ја прочитаа песната „Црна жена“ од Ацо Шопов на македонски јазик.

Програмата со музика ја збогати студентот Џанер Арслан од Турција кој испеа песни за жената во придружба со инструментот саз, а при читањето на еден дел од поезијата реализира инструментална придружба. Поетесата Наташа Сарафова од Групата за македонски јазик и книжевност прочита своја поезија за жената на македонски јазик, а поетесата Раба Рушид од Турското катче на Институтот „Јунус Емре“ – Штип прочита своја поезија посветена на мајката на турски јазик.

По уметничкиот дел на програмата се организира интерактивна работилница во која Марија Леонтиќ, Махмут Челик, Раба Рушид и Наташа Сарафова на студентите и на гостите им поделија ливчиња на кои тие напишаа афоризми посветени на жената како подарок за сите жени по повод меѓународниот Ден на жената. На студентите и на гостите им се дадоа инструкции за пишување мисли за жената и им се даде можност по желба да ги напишат на турски или на македонски јазик. На крајот на работилницата афоризмите се собраа, а Махмут Челик и Наташа Сарафова ги прочитаа.

Во следната фаза Марија Леонтиќ сите афоризми напишани на турски и на македонски ги внесе на компјутер и ги редактира. Таа редактираните афоризми ги даде на студентите од преведувачката насока, Ибраим Мамудов, Барије Ибраимова, Даниела Василева, Нела Попова и Неџла Ибрахим кои во нејзино присуство и со

нејзини инструкции ги преведоа. Еден дел од афоризмите ги преведе и Марија Леонтиќ која сите преводи ги внесе на компјутер и ги редактира.

Афоризмите на турски и на македонски јазик се закачија на огласната табла на Филолошкиот факултет, на огласната табла пред кабинетот на Марија Леонтиќ, во предавалната на Групата за турски јазик и книжевност и во Турското катче на Институтот „Јунус Емре“ во Кампус 4. Студентите со денови ги читаа и коментираа афоризмите.

Во последната фаза студентите од Групата за турски јазик и книжевност добија евалуациски лист со кој се направи анонимна евалуација на културно-уметничката програма и на работилницата за пишување афоризми за жената по повод 8 Март – Денот на жената.

Дефинирање на афоризмите

Афоризмите се кратки и концизни авторизирани мисли коишто искажуваат вистина, а можат да најавуваат и пресуда. Тие ги опишуваат мислите, чувствата или принципите во кратка и концизна форма. Авторот на афоризмите обично е познат, а исто така обично се знае и времето на нивното создавање.

Афоризмите се состојат од една реченица со длабоко значење која содржи големи емоции, односно преку десетина зборови се изразуваат длабоки емоции во еден здив. Пр. *Ти си како крв во моето тело, твоето присуство не го чувствувам секогаш, но во твоје отсуство не можам да живеам.* (Ж. Сарамго). Афоризмите многу добро ги дефинираше Фридрих Вилхем Ниче: *Моја желба е со десет реченици да го изразам тоа што некои го раскажуваат во цела книга.*

Афоризмите како литературна форма се во контакт речиси со сите дисциплини. На пример, Шопенхауер, Ниче, Чиоран некогаш во филозофски, некогаш во поетски, а понекогаш во книжевен контекст се автори на афоризми. Лихтенберг кој, иако е познат како мислител, создал голем број афоризми со образовни теми. Кога размислуваме за афоризмите денес, како што филозофите со збор-два наоѓаат мото, така и афоризмите се форми кои многу често се користат во литературните текстови и романите.

Афоризмите можат да се соберат во збирка како посебно дело, но можат да се најдат и во делото на некој писател. Афоризмите, како и поговорките, се засноваат на научени лекции од доживевани настани, на набљудувања и на искуства. Во минатото во турската книжевност биле собирани под изразот *мудри реченици* (cümle-i hikemiye) и *учиви зборови* (kelam-ı kibar). Ценап Шахабетин е првиот автор на збирката афоризми напишани на современ турски јазик под наслов „Зборови за уживање“ ("Tiryaki Sözleri").

Афоризми за жената

Во работилницата за креативно пишување афоризми за жената по повод 8 Март – Денот на жената, се напишаа многу убави и инспиративни мисли. Еден дел од нив беа инспирирани од познати поети и мислители. Афоризмите Марија Леонтиќ ги подреди тематски, а не според азбучниот редослед на авторите. Некои афоризми се во вид на честитка, но најголемиот дел се однесуваат на местото на жената во општеството, во семејството и во љубовта. Најголемиот дел ја отсликуваат убавината на жената, а најмал дел ги одразуваат негативните карактеристики на жената и лошите искуства со нив. Во овој напис афоризмите ќе ги приложиме само на македонски јазик поради ограничениот простор.

Учесниците и гостите ги напишаа следните афоризми за жената: ● На сите жени им го честитам 8 Март – Светскиот ден на жената и им пожелувам живот исполнет со рамноправност, слобода и среќа. (Бекир Ибиш) ● Секоја добрина која жената ја дарува, нека ѝ се врати во поголема мера, нека љубовта биде нејзина водилка низ животот и нека ужива не само на 8 Март, туку и во секој нареден ден. (Михаела Стоилова) ● Денот на жената нека биде свет. (Ахмет) ● На жените за среќен празник им испраќам ѕвезда со најубав сјај, многу среќа и бакнежи со љубов. (Сандра Илиева) ● Денот на жената кој со векови се развивал, нека им биде среќен и свет на нашите жени. (Беркај Т’лмач) ● Жената на секој ден нека му даде важност како да е најубав ден во нејзиниот живот, така целиот живот ќе ѝ биде бајка. (Катерина Петрова) ● Жената ја создал Бог, заедно со цветот да го разубави светот. (Благица Јаневска) ● Жената е најголемо богатство и едно од најубавите творби на Господ. (Умут Џан Гунѓор) ● Жените се многу омилен лица во светот. (Џенгиз Зуберов) ● Жените се 8-то чудо на светот. (Бар’ш Пашов) ● Една жена е најголемото богатство на човекот. (Ајхан Адем) ● Не правете разлики, сите жени на овој свет сме исти, исто крвариме, исто стрепиме, исто плачеме, исто сонуваме за почит, топлина, грижа и љубов најголема! (Наташа Сарафова) ● Со својот моќ, став и љубов што е доволна за сите, жените се вистински архитекти на нашата иднина. (Иса Кај’ш) ● Жената не смее да прифаќа, таа мора да предизвика промени; таа не смее да го прифати угнетувачкиот поредок изграден околу нас, таа мора да се бори за изразување и рамноправност. (Кристина Костова) ● Иднината со жените ќе се разубави. (Есра Башел) ● Овој свет го чинат свет жените. (Ибрахим Сафа Тан) ● Општество во кое нема жени, е општество што заостанало. (Ајше Нур К’л’ч) ● Столбот на едно здраво општество е секако жената. (Драгана Кузмановска) ● Најмоќното суштество во светот е жената. (Ирем Бадај) ● Силна жена не се раѓа, таа се создава во текот на животот. (Снежана Кирова) ● Жената е најголем херој на светот. (Ивана Котева) ● Жените се како скапоцен камен кој е многу драгоцен и многу убав. (Бурџу Башел) ● Жената е посебна, незаменлива и полна со љубов. (Ален Зекировски) ● Жената е единственото неопходно суштество; таа е како вино, како минуваат годините, се разубавува. (Хамза Алпер Ајд’н) ● Жената е како виното, како старее, така е сè поубава. (Надица Негриевска) ● Жената е цвеќе, посебна е; нејзината сила нам ни дава надеж и зад секој успешен маж има една моќна жена. (Тања Илиевска) ● Партнер на секој успешен маж е жената. (Умут Оздирек) ● Жената по патот по кој одиме, е радост, поддршка, сè. (Сердар Јусин) ● Жената е најкратка, но најзначајна песна. (Бурхан Есин Доѓан) ● Жената е како водата во овој свет, ако ја нема, ќе нема ниту живот. (Бурхан Ајдемир) ● Жената е како водата, без неа можеш да живееш три дена. (Б. Шенѓул) ● Ако ние мажите сме река, жените се водата од реката; нивното присуство ни дава придонес и форма. (У. Ф. Ар’лан) ● Жената е посебна како изгревот на сонцето. (Амела Амедова) ● Жените се сонце кое секојдневно изгрева. (Семих Куртулуш) ● Жената е сонце кое ни го осветлува секој ден и иднината. (Али Хајдар Генч) ● Жената е како ѕвездата Деница која и сјае и непрекинато покажува пат. (Чагатај Џем Екици) ● Жената е цвет, потребни ѝ се само сончеви зборови. (Даница Гаврилова-Атанасовска) ● Жените се како цвеќињата, ако не ги поиш, ќе свенат. (Серкан Усен) ● Жената е како црвена роза. (Озџан Алиов) ● Нежен сончев зрак, капка утринска роса, мирисна нежна роза – тоа е жената. (Станка Арсовска) ● Жените се цвеќиња. (Нијази Гокдениз) ● Жените се ружи, цвеќиња. (Фуркан Бедри Бајсал) ● Жените се трнливи рози на овој живот. (Асан Алимов) ● Жените се секогаш цвеќиња. (Џенгис Јакуп) ● Жената е цвеќе и живот. (Ибраим Мамудов) ● Жените се убавина што создаваат цветна градина, не ги свенувај цвеќињата, жените се сè, насмевнувај се и предизвикувај насмевки. (Рабаи Рушид) ● Насмевката е најубавата работа која треба жената да ја облемува секое утро и да ја

носи до првиот сладок сон. (Јасминка Соколовска) ● Најубавото нешто во животот е да се биде достоин на љубовта на една жена. (Фуркан Назиф Курт) ● Истите полови даваат мисла, спротивните полови љубов. Мажи, сакајте ги жените за да бидете среќни. (Фуркан Курт) ● Жената треба да биде љубов. (Енис Амети) ● Жената е љубов за тие што знаат да ја доживеат љубовта. (Али Алиев) ● Љубовта личи на мажот, а жената всушност е љубов. (Бусе Ортаќ) ● На жената треба да ѝ се даде вредност бидејќи таа е љубов, спокој и боја во нашиот живот. (Енис Алиов) ● Кривка и кршлива школка, плеќи за најтешко бремене и душа – небосвод. (Ана Витанова-Рингачева) ● Жената е спокој, ангел и моќ. (Асибе К’нал’) ● Каде што има среќа, таму има и жена. (Монтеза Христова) ● Среќна жена, среќен живот. (Ерол Ејубоглу) ● Единствена причина што дишам, е една жена. (Бахутан Ар’) ● Најзначајниот поглед е скриен во пар влажни очи кои многу нешта говорат бидејќи кога јазикот ќе се врзе, срцето зборува. (Угур Думан) ● Жената е живот. (Фуркан Гече) ● Жената е творечкиот камен на природата што дава живот. (Емирхан Бурак К’рџа) ● Жените се најотмените и најнежните лица; тие се најдрагоцените суштества кои ни го размножуваат светот. (Барије Ибраимова) ● Жената е мајка, жената куќата ја претвора во дом, жената е работничка, жената е трудбеничка. (Неџла Ибраимова) ● Жената е мајка, сестра, сопруга, ќерка, значи, жената е еден свет. (Јашар Адемов) ● Жената е мајка, сопруга, ќерка, накратко жената е цел свет. (Екрем Џан Демирел) ● Жената прво е дете, постара сестра, па сестра, но најтешката титула на жената е мајка. (Селџен Ар’) ● Рајот е под нозете на мајката. (Серхат Кула) ● Жената е мајка ми, мојата среќа, сè. (Зехра Фени) ● Во местото каде што мажот е човек, за жената секој ден е ден на жената. (Серкан Ајрушев) ● Жените се неспоредливи суштества во светот, треба да се носат на раце, да им се знае нивната драгоценост и да не се дозволи да свенат како цвеќиња. (Ѓулџан Рушид) ● Жените не треба да се газат под нозе, туку да се носат на рамена. (Зухре Ѓурчетин) ● Не ми излегува од умот една визија за свет во кој сите луѓе, мажите и жените имаат еднакви права. (Тугча Сипер) ● Не постои нешто како права на жената бидејќи тие секогаш се во право. (Ерен Абдурахман) ● Жените се човечки суштества, а ние луѓе. (Мустафа Џан Аџаз, Џихан Хасан Оздирек) ● Да бидеш жена е тешко, всушност важно е од каде го гледаш животот. (Басри Аккача) ● Жените се каење. (анонимен афоризам); Жената е отров што вреди да се вкуси. (Махмут Челик) ● Жената е нужно зло без кое не се може. (Умит Сулејмани) ● Жената ако ги следи своите визии во кои верува дека вредат, може да биде среќна и да создаде дела корисни за себе, за семејството и за заедницата. (Марија Леонтиќ).

Евалуација на културно-уметничката програма и на работилницата за пишување афоризми за жената по повод 8 Март – Ден на жената

Во последната фаза студентите од Групата за турски јазик и книжевност добија евалуациски лист со кој се направи анонимна евалуација на културно-уметничката програма и на работилницата за пишување афоризми за жената по повод 8 Март – Ден на жената. Евалуацискиот лист на македонски го подготви раководителот на проектот, Виолета Димова, а Марија Леонтиќ за студентите на Групата за турски јазик и книжевност подготви двојазичен евалуациски лист со што на студентите им се даде можност да се изразат по желба на турски или на македонски јазик. Евалуацијата ја реализира Марија Леонтиќ со 22 студента од Групата за турски јазик и книжевност која исто така одговорите напишани на турски јазик ги преведе на

македонски јазик. Таа ги замоли студентите да бидат искрени во своите одговори за да може да се направи подобра евалуација.

Евалуацијата се состоеше од пет прашања, на кои студентите одговорија целосно или делумно. При анализата на евалуациските ливчиња се согледа дека студентите повеќе се расположени да оценуваат со заокружување на дадени опции отколку самите да пишуваат одговори. Поради ова најголемиот дел прашања со заокружување се пополнети, а еден дел прашања кои бараа описни одговори, не се одговорени. Одговорите се предадени без никаква интервенција, а во заграда се означиле по колку пати се повторуваат некои исти одговори. Бидејќи во турскиот јазик нема граматички род, од одговорите не можеше да се согледа дали евалуацијата ја направил студент или студентка. Затоа сите одговори напишани на турски јазик на македонски се преведени во машки род.

Со првото прашање студентите ја вреднуваа работилницата како *интересна, инспиративна, и поттикнувачка на креативно и критичко мислење* со оценка од 1 до 5. Студентите на овој начин ја оценија работилницата:

Работилницата беше:	Оценка:					Вкупно
а) интересна	1	2	3	4	5	1 лице даде оценка 1 5 лица дадоа оценка 3 6 лица дадоа оценка 4 9 лица дадоа оценка 5
б) инспиративна	1	2	3	4	5	1 лице даде оценка 1 5 лица дадоа оценка 3 2 лица дадоа оценка 4 12 лица дадоа оценка 5
в) поттикнувачка на креативно и критичко мислење	1	2	3	4	5	1 лице даде оценка 1 1 лице даде оценка 2 3 лица дадоа оценка 3 5 лица дадоа оценка 4 10 лица дадоа оценка 5

На одговорот под точка *а* се доби 21 оценка, на одговорите под точка *б* и *в* се регистрираа 20 оценки.

На второто прашање кое гласеше: *Што би смениле во начинот на изведување на работилницата?* се добија следните 18 одговори: ● Ништо. ● Ништо, сè беше убаво. ● Беше прекрасно. ● Не би сменил ништо, сè беше многу убаво и програмата беше токму како што треба. ● Сè беше како што сакавме. ● Убава програма се реализира, можеше да биде и поубава. ● Според мене, програмата беше многу убава, само би сакал да се зголеми учеството. ● Програмата беше убаво, но траеше малку подолго. ● Програмата беше убаво и течна, но сакав да слушнам повеќе песни. ● Би го сменила местото на програмата, би го организирала во поголем и поширок простор. ● Оваа програма доколку се реализира во поширок простор, можеби би била поубава. ● Би се трудел програмата да се одржи во поголем простор. ● Секој посебно да рецитира или каже нешто. ● Секој посебно да ја чита поезијата. ● Студентите треба да читаат своја лична поезија. ● Од работилницата би испуштил повеќе знаења, а би внесол креативност. ● Да биде покреативно. ● Некои негативни мисли за жената.

На третото прашање кое беше формулирано како: *Што би испуштиле од работилницата?* се добија следните 13 одговори: ● Ништо. (2 пати) ● И јас да бев, ќе организирав ваква програма. ● Сè беше убаво, ништо не би испуштил. ● Немаше нешто за испуштање. ● Многу убаво активност, кога луѓето се заедно, животот е

поубав, луѓето не треба да бидат сами. ● Рецитирање во група. ● Би извадил читање поезија од хартија. ● Нема нешто што би испуштил, но би додал повеќе теми за да таа биде подолга и поинтересна. ● Драгоцените знаења на наставниците кои беа гости. ● Солидарноста на жените што ја видов. ● Поддржувањето на жените што го видов. ● Важноста што треба да се дава на жената.

На четвртото прашање кое гласеше: *Што би додале во работилницата?* се добија следните 16 одговори: ● Во вистинска смисла беше совршена. ● Програмата беше убава, ништо не би додал. ● Во програмата сè беше убаво, затоа нема што да се додаде. ● Немам ништо за додавање, сè беше прилично убаво. ● Нема нешто за додавање, сè беше токму како што треба. ● Да се чита повеќе поезија. ● Би додал да се чита повеќе поезија за жената. ● Би додал малку забава и музика. ● Би додал разновидни нешта како: музика, забава, чај, пеење песна и сл. ● Би додал фон музика додека студентите читаат поезија. ● Би додал чај и кафе. ● Би додал писател кој пишува проза или поезија за жените. ● Пожелно би било да има повеќе време за разговор. ● Поголем простор и повеќе луѓе. ● Секој студент да дојде навреме на програмата и да излезе кога сите излегуваат. ● Поголемо учество.

На петтото прашање со кое требаше да се вреднуваат очекувањата на студентите од работилницата како *делумно, целосно, не ги исполни или немам мислење* се добија 22 одговори.

Оваа работилница ги исполни моите очекувања:	Вкупно	Процент
а) делумно	5	22,72
б) целосно	16	72,72
в) не ги исполни	-	-
г) немам мислење	1	4,54

Од гореизложените податоци може да се согледа дека при евалуацијата студентите делумно одговориле на првото, второто, третото и четвртото прашање, а целосно на петтото прашање.

Заклучок

Од резултатите на гореизложената евалуација може да се согледа дека студентите претходно треба да се запознаат со основните карактеристики на културно-уметничките програми и работилници, со целите и задачите на ваквиот вид активности и да се вклучат во дискусијата за креирање на содржината на програмата, изборот на простор, начинот на реализација под раководство на наставниците, а не само да се подготват за учество во програмата и во работилницата. Но, притоа наставниците должни се да ги истакнат материјалните, временските и просторните услови во кои се подготвува програмата, човечките ресурси кои можат да вклучат, предностите и недостатоците на опциите што стојат на располагање и заедно да дојдат до избор кој во дадениот момент е најповолен.

Студентите од Групата за турски јазик и книжевност очекуваат отворањето, поздравните говори, воведот и затворањето на активностите да биде кус за да се оддели повеќе време на главниот и на креативниот дел. Исто така студентите очекуваат раководните лица и наставниците во својот говор или во изборот на текстовите да внесуваат позитивни мисли, а да ги исфрлат негативните мисли и пораки.

Студентите од Групата за турски јазик и книжевност очекуваат ваквиот вид активности да се одржуваат во поголеми простории со повеќе гости, учесници, теми и разговор. Бидејќи овие активности се организираат без финансиска поддршка, наставниците одбираат просторија од факултетот и канат писатели кои лесно би дошле на активността (без обезбедување превоз, финансиски надомест за учество и сл.). Обично универзитетската библиотека на УГД е одличен избор бидејќи има пријатна атмосфера, но е прилика и гостите да се запознаат со неа и да ја разгледаат. Поголем број учесници и теми значи многу подолга програма која во претходните години се покажа напорна и за гостите и за учесниците. Во претходните активности кои се релизираа во мали групи бидејќи имаше разговор студентите по пат на аналогија и во активностите во поголеми групи го очекувале истото.

Студентите на Групата за турски јазик и книжевност очекуваат во работилницата да се забавуваат и да имаат освежување. Тие треба да се запознаат дека културно-уметничките програми и работилниците не се предвидени за забава. Во претходните активностите кои се релизираа во мали групи, бидејќи имаше послужување со чај и слично, студентите по пат на аналогија и во активностите во поголеми групи го очекувале истото што не е возможно бидејќи чајот го подготвуваа и го послужуваа наставниците во истата просторија во која се реализираше активността.

Евалуацијата исто така покажува дека наставните содржини на Групата за турски јазик и книжевност и претходните активности влеале љубов кон поезијата. Но, исто така се согледува дека младите генерации претпочитаат индивидуален настап што е во контрадикторност со нивната желба да учествуваат во што поголем број во разновидните активности. Доколку самостојно се чита поезија, во програмата би учествувале само неколку студенти, а доколку се чита поезија групно, може да учествува секоја година и секоја група со по една или повеќе строфи. Но групниот настап бара редовно учество и навремено пристигнување на пробите, односно чувство на одговорност кон другите колеги од групата што во практиката се покажа како најслаба точка. Исто така во евалуацијата се бара поезијата да не се чита од хартија, туку да се кажува наизуст. Но, при проверката на фотографиите се согледа дека сите учесници читаат од хартија (значи и студентот кој ја напишал оваа мисла), а тоа значи дека сè уште бараме нешто што ни самите не сакаме да го применуваме. Во претходните години на студентите им се оставаше можност по слободен избор поезијата да ја читаат од хартија или да ја кажуваат наизуст, обично студентите не сакаа да учат наизуст, а кај некои што се охрабрија на самиот настап, се случи на половина песна да ги забораваат стиховите. Затоа и тие што поезијата ја рецитираат наизуст, пожелно е во рака да го имаат текстот.

Студентите на Групата за турски јазик и книжевност очекуваат во ваквиот вид активности да се чита и лична поезија на студентите. Ова е прекрасна идеја што може да се реализира прво со работилница за пишување поезија, а потоа со нивно читање во различни програми приредени за различни поводи.

Евалуацијата даде драгоцените согледувања и за студентите и за наставниците. Таа покажа дека искуствата од претходните активности влијаат врз оценката на следните програми и работилници. Сите овие согледувања кога ќе се применат пред и во текот на некоја друга активност и ќе се споделат со студентите, реално е да очекуваме евалуација со други резултати. Но, исто така оваа евалуација покажа дека студентите сакаат да учествуваат во комбинирани активности со различни содржини кои нема да личат на класична настава и на работилница. Во иднина, за да се излезе во пресрет на овие очекувања квалитативно и квантитативно, треба да се намали оптовареноста на наставниците со зголемување на бројот на наставници во редовен работен однос.

Од резултатите на евалуацијата можеме да заклучиме дека културно-уметничката програма по повод 8 Март во која учествуваа вкупно 24 студенти од Македонија и од Турција кои студираат на УГД, 6 наставници од УГД, 2 гости од Институтот „Јунус Емре“, и работилницата за пишување афоризми за жената во која учествуваа сите учесници на програмата и гостите главно ги исполни очекувањата на студентите. Најголемо богатство од работилницата се бројните афоризми за жената кои со денови, седмици и месеци се читаа, коментираа и објаснуваа од страна на студентите пред да почнат часовите, на паузите и слично, а најголемата придобивка на оваа активност ќе ја завршиме со еден анонимен одговор од евалуацијата што беше напишан на погрешно место: „Со оваа активност сфатив колку се посебни жените во овој свет и дека секогаш треба да останат такви.“

Учесници на работилницата за творење афоризми за жената по повод 8 Март 2019

Користена литература

- [1] Cohen, L.Manion; Morrison.K. (2001). *Research methods in educatin*. 5 edition. London/New York: Routledge/Falmer.
- [2] Hounsell. D. (2003). *The evaluation of teaching*. U: Fry i sur. (2003). A handbook for teaching & learning in higher education. Second edition. London: Kogan page.
- [3] Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Reserch & Evaluation Methods*. Third edition. California: Sage Publications.
- *
- [4] Димова, В. (2007). *Литературното дело и реципиентот*. Скопје: Македонска реч.
- [5] Димова, В. (2017). Евалуација во високото образование – можности и предизвици, во *Евалуацијата во наставата по странски јазици и книжевности*, Меѓународен научен собир, Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

